

Отримано: 28 травня 2025 р.

Прорецензовано: 06 червня 2025 р.

Прийнято до друку: 12 червня 2025 р.

email: Fatenok-Tkachuk.Alla@vnu.edu.ua,

ORCID-ідентифікатор: <https://orcid.org/0000-0001-6200-4873>

email: ivano4ka910@gmail.com

DOI: [http://doi.org/10.25264/2311-5149-2025-37\(65\)-75-80](http://doi.org/10.25264/2311-5149-2025-37(65)-75-80)

Фатенок-Ткачук А. О., Дмитрук І. В. Фінансовий облік та оподаткування благодійництва. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. Острог: Вид-во НаУОА, червень 2025. № 37(65). С. 75–80.

УДК: 657.15+336.221]:364.658

JEL-класифікація: M41, H25

Фатенок-Ткачук Алла Олександрівна,кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування
Волинського національного університету імені Лесі Українки**Дмитрук Іванна Василівна,**

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ БЛАГОДІЙНИЦТВА

Внаслідок активного зростання кількості благодійних організацій та здійснення волонтерської діяльності українськими компаніями, зростає потреба в дослідженні нормативно-правового регулювання провадження доброчинності. У наведеній роботі проаналізовано стан останніх наукових здобутків іншими авторами обраної теми. Досліджено динаміку благодійної діяльності впродовж воєнного стану на теренах України. Виокремлено основні положення благодійної діяльності та прокласифіковано учасників цього процесу. Надано практичні рекомендації зі здійснення пожертв. Розглянуто законодавчу базу оподаткування фінансової і матеріальної допомоги. Розкрито основні аспекти документування благодійної допомоги зі сторони благодійника, а також відображення у звітності.

Метою наукової публікації є формування та систематизування теоретичних положень, обґрунтування практичних рекомендацій щодо обліку та оподаткування цільового фінансування. Для досягнення мети було поставлено такі завдання: проаналізувати тенденції та напрямки здійснення міжнародного цільового фінансування; дослідити нормативно-правові аспекти та сформулювати рекомендації щодо обліку та оподаткування цього процесу.

Ключові слова: допомога, благодійна діяльність, оподаткування, бенефіціар.

Alla Fatenok-Tkachuk,

PhD in Economics,

Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation,
Lesya Ukrainka Volyn National University**Ivanna Dmytruk,**

Lesya Ukrainka Volyn National University

CHARITY ACCOUNTING AND TAXATION

Due to the rapid increase in the number of charitable organizations and the involvement of Ukrainian companies in volunteer activities, the need for research into the regulatory framework governing charitable activities has grown. This study analyzes the existing body of scientific literature and recent advancements by other authors on the chosen topic. The dynamics of charitable activities during martial law in Ukraine are examined. The study reveals that business groups provided the largest amount of assistance among the respondents. The key principles of charitable activities are identified, and the participants in this process are classified. Practical recommendations for making donations are provided. Typical accounting correspondences for recording charitable activities are presented. Special attention is given to the specifics of recording charitable assistance in the accounts of both donors and beneficiaries. The legislative framework for the taxation of financial and material assistance is reviewed, and the key aspects of documenting charitable assistance from the donor's perspective are outlined.

Object of Study: The system of financial accounting and taxation of charitable activities.

Subject of Study: Theoretical, methodological, and practical aspects of financial accounting and taxation of charitable activities.

Tasks: To examine the regulatory and legal aspects of corporate charitable activities, analyze the trends in the development of charity in Ukraine during the war, and develop recommendations for the financial accounting process for charitable activities.

Purpose: The purpose of this study is to investigate the current state of charity in Ukraine and to refine recommendations concerning the financial accounting and taxation specifics of charitable assistance provided by business entities.

Research Methods: The research methodology incorporates the fundamental principles of modern economic science, along with a set of general scientific and specialized methods pertinent to contemporary accounting practices. Specifically, the following methods were employed in this scientific research: a systematic approach for studying the challenges of accounting and taxation in charitable activities; economic and statistical analysis to examine the scope of aid provided by Ukrainian

donors; and methods of analysis and synthesis for developing methodological recommendations concerning the accounting treatment of the operations under study.

Scientific Novelty: The scientific novelty of this work lies in its developed and systematized recommendations for the financial accounting process of charitable activities.

Keywords: assistance, charitable activities, taxation, beneficiary.

Постановка проблеми. З питанням податкових наслідків після здійснення благодійної діяльності та її правильного відображення в бухгалтерському обліку стикнувся весь бізнес в Україні. У період війни підприємства активізувались задля спільної мети та надають допомогу Збройним Силам України і цивільним. Важливо, щоб добročинність прозоро висвітлювалось донорами, які її здійснюють. А також компаніям необхідно чітко розбиратись в нормативно-правових нюансах благодійництва для забезпечення вірних показників результатів фінансової діяльності.

З іншого боку, потребує висвітлення тема оподаткування допомоги, яку отримує постраждала сторона. Зокрема, велика кількість гуманітарної підтримки була отримана від міжнародних організацій. Згідно останнього дослідження проведеного Кільським інститутом світової економіки, за три роки повномасштабного вторгнення країни-партнери надали фінансову допомогу в обсягах – 118 млрд євро та гуманітарну допомогу – 19 млрд євро відповідно [1]. Тож в сучасних реаліях даний предмет обговорення актуальний як ніколи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Впродовж останніх років тема фінансового обліку благодійної діяльності широко обговорювалась в професійних колах. Проте теоретичну частину питання розглядала незначна частка авторів.

Законодавчі аспекти благодійництва, його класифікацію, форми і характерні особливості досліджували такі науковці як О. А. Подолянчук, Н. І. Коваль, Я. П. Іщенко [10]. Вони звертають увагу на значущість організації обліку благодійності з метою отримання податкових пільг та запобігання корупції.

У свою чергу, порівняння динаміки надання допомоги в Україні та закордоном здійснювали І. Л. Боднарюк, Т. В. Мединська, Н. М. Ногінова [2].

Про особливості фінансового та податкового обліку благодійної допомоги з точки зору донора публікували дослідження Л. А. Кушнір, О. Н. Коркушко, Н. С. Шевчук [7] та А. О. Фатенок-Ткачук, [13] а облік надходження допомоги висвітлювала О. Сарахман [11].

Науковці здійснили вагомий внесок у дослідження обліку й оподаткування благодійництва, проте дана тема потребує подальшого аналізу, враховуючи можливі зміни законодавства.

Мета і завдання дослідження: сформулювати та систематизувати теоретичні положення, обґрунтувати практичні рекомендації щодо обліку та оподаткування цільового фінансування.

Для досягнення мети варто виконати такі завдання:

1. Дослідити нормативно-правові аспекти благодійної діяльності підприємств.
2. Проаналізувати тенденції розвитку благодійництва в Україні під час війни.
3. Розробити рекомендації з процесу фінансового обліку благодійництва.

Виклад основного матеріалу. Вважаємо, що благодійною діяльністю варто називати допомогу, здійснену на добровільних засадах, без одержання прибутку чи іншої матеріальної вигоди взамін.

Українська організація Центр «Розвитку корпоративної соціальної відповідальності» заснувала каталог, який містить приклади благодійництва вітчизняних та закордонних підприємств. Станом на сьогодні, до трьох сотень українських компаній взяли участь в ініціативі та розкрили інформацію про надану допомогу. Найчастіше благодійна діяльність здійснювалась у вигляді роздачі безкоштовних товарів чи послуг, фінансового забезпечення армії та населення, реалізації будівельних і виробничих проєктів для внутрішньо-переселених осіб. Окрім цього багато підприємств змінили свій профіль та почали працювати з метою забезпечення матеріальних потреб військових [6].

Інше дослідження, проведене на початку 2024 р. виданням NV Бізнес, розкрило інформацію про кількість допомоги від українських приватних компаній. Так серед підприємств у сфері оптової торгівлі найбільше коштів пожертвували «Епіцентр» – 2,8 млрд грн, «АТБ» – 1,5 млрд грн та група Brocard – 200 млн грн. Загалом, серед 55 опитаних, на потреби армії та цивільних виділили 58,5 млрд грн [4].

Як видно на діаграмі, найбільше пожертв здійснили бізнес-групи – 25,9 млрд грн (рис. 1).

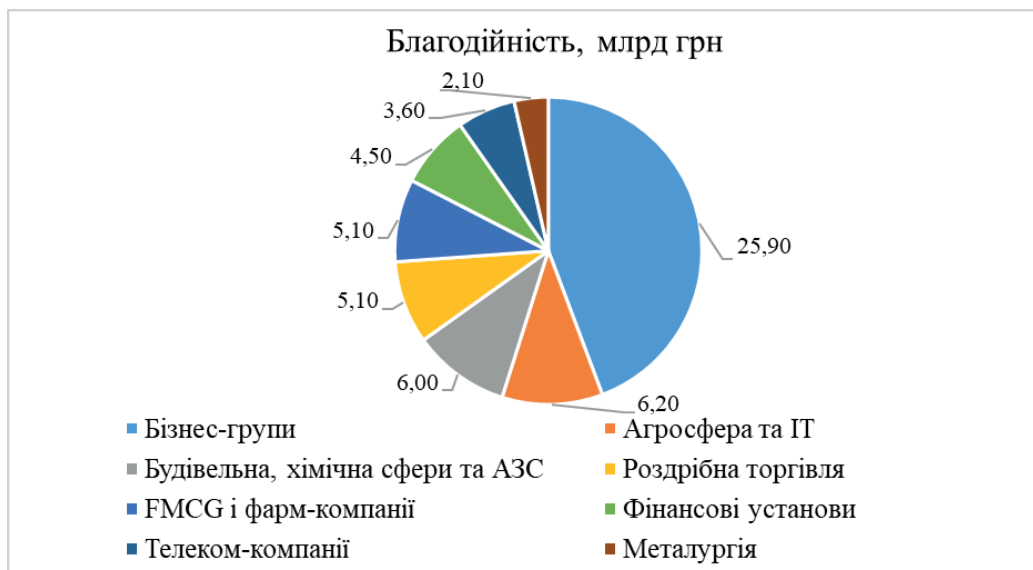

Рис. 1. Рейтинг благодійності приватних компаній за 2022–2024 рр.

Джерело: створено автором на основі [6].

Основним нормативно-правовим актом, який регулює питання благодійництва, слід вважати Закон України про Благодійну діяльність та благодійні організації (надалі – Закон 5073-VI) [5]. Він визначає, що в ході благодійних відносин відбувається взаємодія між двома сторонами: благодійником (донором) та бенефіціаром – тим, хто отримує допомогу. Перша сторона може бути як фізичною, так і юридичною особою. Чітко визначено, що бенефіціарами є :

- фізичні особи (наприклад, коли підприємство надає підтримку працівнику);
- неприбуткові організації (їх внесено до Реєстру неприбуткових організацій, до яких відносять, зокрема, військові частини);
- територіальні громади;
- юридичні особи, які отримують допомогу від благодійних організацій [5].

Як зазначено в статті 14.1 Податкового кодексу України, неприбуткові підприємства, установи та організації – підприємства, установи та організації, основною метою діяльності яких є не одержання прибутку, а провадження благодійної діяльності та меценатства і іншої діяльності, передбаченої законодавством [9].

Якщо компанія бажає допомогти юридичній особі, якої немає в Реєстрі, тоді рекомендуємо звернутись до посередника – благодійної організації, вона має право взаємодіяти з будь-якими установами. Аналогічна ситуація зі Збройними силами України, якщо їх структурної частини немає у переліку неприбуткових, допомога передається через посередника – благодійну організацію. Кошти, перераховані на їх користь зараховуються на казначейські рахунки, спеціально відкриті під такі цілі [10, с. 34].

У статті 5 Закону 5073-VI прокласифіковано види благодійництва. Як ми вважаємо, серед представленого переліку основними видами допомоги, що здійснюються під час війни, є:

- безоплатна передача у власність бенефіціарів коштів;
- безоплатна передача бенефіціарам права користування та інших речових прав на майно і майнові права;
- безоплатне надання послуг та виконання робіт на користь бенефіціарів;
- публічний збір благодійних пожертв;
- проведення благодійних аукціонів, негрошових лотерей, конкурсів та інших благодійних заходів, не заборонених законом [5].

Варто зазначити, що існує послідовність дій, що має бути підтверджена первинними бухгалтерськими документами у процесі грошової допомоги працівнику.

У разі ініціативи зі сторони набувача допомоги, він надсилає лист-клопотання до благодійника. Підприємство попередньо пересвідчується про статус бенефіціара та отримує витяг з реєстру неприбуткових організацій. Тоді керівництво видає наказ про надання благодійної допомоги, в якому вказує дані отримувача, документ на основі якого було прийнято рішення та кількість грошової підтримки. Якщо благодійник першим пропонує допомогу, то однією стороною надсилається лист з пропозицією,

а іншою – лист зі згодою. Наступним кроком є укладання договору, де визначаються умови отримання коштів. У подальшому використовуються типові первинні документи, такі як платіжні доручення, виписки з банку, видаткові касові ордери. Якщо працівник даного підприємства потребує фінансового забезпечення, тоді він звертається до роботодавця із заявою, управлінський орган погоджує її, видаючи наказ. Нарахування виплат відображаються у відомості виплати зарплати [3].

Що стосується оподаткування, то під ПДВ підпадають операції з постачання, чим не є грошова благодійна допомога.

Щодо ПДФО, то він буде нараховуватись на нецільову благодійну допомогу для працівника, проте не у повному обсязі. Згідно п.п 170.7.3 та п.п. 169.4.1 ПКУ не оподатковується сума, яка не перевищує «розміру місячного прожиткового мінімуму, діючого для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, помноженого на 1,4 та округленого до найближчих 10 гривень» [9]. Військовий збір буде утримуватися в повному обсязі. Процесом сплати цих податків займатиметься підприємство, адже виступатиме в ролі податкового агента.

ЄСВ не буде справлятися з нецільовою благодійною допомогою, адже вона не належить до переліку виплат, які цьому підлягають [14].

Окрім первинних документів, волонтерські операції впливають на показники звітності. Окрім основних річних фінансових звітів, інформація фігуруватиме в податковому розрахунку сум доходів фізичних осіб. Пожертвовані кошти – це дохід фізичної особи, тож у додатку до податкового розрахунку – 4 ДФ буде відобразитись нарахована сума доходу, до того ж оподатковувана та ні – в окремих рядках з різними кодами доходу.

Бізнес має право безоплатно передавати матеріальні активи. В обліку при списанні запасів на благодійність використовується 949 витратний рахунок, а для основних засобів – 977 (або 976) [8].

Під час війни влада спростила умови благодійництва на користь Збройних Сил України. Таким чином згідно п.п. 69.5 ПКУ добровільна передача, відчуження, або вилучення товарів на користь визначеного законом переліку силових та військових структур, зокрема ЗСУ, без відшкодування вартості таких товарів не вважаються операціями з реалізації для нарахування ПДВ [9]. Тож податкового зобов'язання не буде та немає потреби заповнювати податкові накладні.

Важливо, щоб благодійні товари мали на упакуванні надпис «Благодійна допомога. Продаж заборонено», інакше можна отримати штрафні санкції, так визначається пп. 197.1.15 ПКУ [9].

Особливості стягнення податку на прибуток залежать від рівня доходів підприємства-благодійника. Високодохідні компанії згідно із законодавством застосовують коригування фінансового результату до оподаткування. Вони мають право віднести до витрат суму допомоги, не більшу ніж 4 % оподаткованого прибутку минулого року. Решта в процесі коригування відноситься до доходів. За п.п.69.6 п.10 розд. XX ПКУ винятками є:

- передача визначених матеріальних активів (наприклад, бронешилетів);
- кошти чи матеріали передані затверженому списку бенефіціарів;
- кошти надіслані на спеціальні рахунки НБУ [9].

Отримувач благодійної допомоги використовує 48 рахунок «Цільове фінансування і цільові надходження» для обліку активів, що надійшли зі встановленою метою використання (табл. 3). Потім в процесі використання допомоги 48 рахунок буде кореспондувати із дохідними рахунками, куди буде відноситись використана сума. Якщо надійшло нецільове фінансування – тоді отримані активи відразу відносять і на дохідний рахунок [12].

Висновки. Таким чином, український бізнес стикнувся з багатьма викликами за час війни. Проте, незважаючи ні на що, ми мусимо здійснювати підприємницьку діяльність, підтримувати армію та економіку, бути соціально-відповідальними та етичними. Щоб уникнути корупційних зловживань у сфері благодійництва, необхідно діяти згідно з законами та прозоро провадити свою політику, адже тільки так вдасться побудувати світле майбутнє.

У подальших дослідженнях слід проаналізувати те, що, незважаючи на доопрацювання нормативно-правового забезпечення процедури облікування благодійної допомоги, залишаються прогалини, що викликають сумнів у донорів щодо прозорості використання такої допомоги. Для підвищення довіри варто презентувати результати такої співпраці на сайті підприємства, слідкувати за відповідністю вітчизняних первинних документів та запропонованими формами, своєчасно звітувати про використані кошти та активи як згідно законодавства України, так і вимог договору. Заслугує уваги механізм облікування та передавання допомоги благодійниками через єдину систему. Прозорість та неупередженість цього процесу на користь як для тих, хто займається благодійництвом, так і тих, хто отримує допомогу.

Література:

1. Ukraine support after 3 years of war: Aid flows remain low but steady – Shift towards weapons procurement. <<https://surl.lu/yjwqqa>> (2025, травень, 23).
Ukraine support after 3 years of war: Aid flows remain low but steady – Shift towards weapons procurement. <<https://surl.lu/yjwqqa>> (2025, May, 23). [in English].
2. Боднарюк, І.Л., Мединська, Т.В., Ногінова, Н.М. (2024). Тенденції розвитку благодійництва та особливості оподаткування в Україні в умовах війни. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*, 43, 114-125. <<https://nzlulp.org.ua/index.php/journal/article/view/1430/1266>> (2025, травень, 23).
Bodnariuk, I.L., Medynska, T.V., Nohinova, N.M. (2024). Tendentsii rozvytku blahodiinytstva ta osoblyvosti opodatkovannia v Ukraini v umovakh viiny. [Trends in the development of charity and the specific features of taxation in Ukraine in war conditions]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava*. [Scientific Notes of Lviv University of Business and Law], 43, 114-125. <<https://nzlulp.org.ua/index.php/journal/article/view/1430/1266>> (2025, May, 23). [in Ukrainian].
3. Витрати на благодійність: оформлення та бухоблік <<https://surl.li/hzkwvw>> (2025, травень, 23).
Vytraty na blahodiinist: oformlennia ta bukhoblik. [Charity expenses: documentation and accounting] <<https://surl.li/hzkwvw>> (2025, May, 23). [in Ukrainian].
4. Від СКМ до Епіцентру. Які компанії увійшли до рейтингу найбільших донаторів ЗСУ. <<https://surl.cc/vklkgy>> (2025, травень, 23).
Vid SKM do Epitsentru. Yaki kompanii uviishly do reitynhu naibilshykh donatoriv ZSU. [From SCM to Epicentr: which companies made it into the ranking of the largest donors to the Armed Forces of Ukraine] <<https://surl.cc/vklkgy>> (2025, May, 23). [in Ukrainian].
5. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації». <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>> (2025, травень, 23).
Zakon Ukrainy «Pro blahodiinu diialnist ta blahodiini orhanizatsii». [the Law Of Ukraine «On Charitable Activities and Charitable organizations»]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>> (2025, May, 23). [in Ukrainian].
6. Каталог внеску бізнесу в Перемогу в російсько-українській війні. <<https://csr-ukraine.org/>> (2025, травень, 23).
Kataloh vnesku biznesu v Peremohu v rosiisko-ukrainskii viini. [Catalogue of business contributions to Victory in the Russian-Ukrainian war]. <<https://csr-ukraine.org/>> (2025, May, 23). [in Ukrainian].
7. Кушнір Л. А., Коркушко О. Н., Шевчук Н. С. (2023) Особливості обліку благодійної допомоги в умовах воєнного стану. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*, 38, 140–144, <<https://doi.org/10.37406/2706-9052-2023-1.20>>.
Kushnir L. A., Korkushko O. N., Shevchuk N. S. (2023) Osoblyvosti obliku blahodiinoi dopomohy v umovakh voiennoho stanu. [Features of accounting for charity aid under the conditions of martial state]. *Podilskyi visnyk: silske hospodarstvo, tekhnika, ekonomika* [Podilian bulletin agriculture engineering economics], 38, 140–144. <<https://doi.org/10.37406/2706-9052-2023-1.20>>. [in Ukrainian].
8. Передача благодійної допомоги СБУ. <<https://surl.lu/hwxnku>> (2025, травень, 23).
Peredacha blahodiinoi dopomohy SBU. [Transfer of charitable assistance to the SBU] <<https://surl.lu/hwxnku>> (2025, May, 23). [in Ukrainian].
9. Податковий кодекс України. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n965>>. (2025, травень, 23).
Podatkovyy kodeks Ukrainy. [Tax Code of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n965>>. (2025, May, 23). [in Ukrainian].
10. Подолянчук О.А., Коваль Н.І., Іщенко Я.П. (2022). Облікові та нормативно-правові аспекти благодійних пожертв суб'єктів господарювання для Збройних сил України *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 3(61), 26-46. <<http://socrates.vsau.org/repository/card.php?lang=uk&id=32688>> (2025, травень, 23).
Podolianshchuk O.A., Koval N.I., Ishchenko Ya.P. (2022). Oblikovi ta normatyvno-pravovi aspekty blahodiinykh pozhertv subiektiv hospodariuvannia dlia Zbroinykh syl Ukrainy [Accounting and regulatory aspects of charitable donations by business entities for the Armed Forces of Ukraine.]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*. [Economics, Finance, Management: Topical Issues of Science and Practice], 3(61), 26-46. (2025, May, 23). [in Ukrainian].
11. Сарахман О. (2022). Облік й оподаткування благодійної допомоги у зв'язку з воєнним станом. *Вплив обліку та фінансів на розвиток економічних процесів: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції*. <<https://surl.li/vpfkaw>> (2025, травень, 23).
Sarakhman O. (2022). Oblik y opodatkovannia blahodiinoi dopomohy u zviyazku z voennym stanom. [Accounting and taxation of charitable aid in connection with martial law.]. *Vplyv obliku ta finansiv na rozvytok ekonomichnykh protsesiv: materialy III Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii*. [The Impact of Accounting and Finance on the Development of Economic Processes: Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Conference]. <<https://surl.li/vpfkaw>> (2025, May, 23). [in Ukrainian].
12. Семенишнена Н.В. (2022). Особливості обліку благодійної допомоги аграрного бізнесу в умовах воєнного стану: державне регулювання. *Обліково-фінансова наука і практика: пріоритети розвитку та місія у воєнний час*. 52-56. <<https://surl.li/uqtxvz>> (2025, травень, 23).
Semenyshnena N.V. (2022). Osoblyvosti obliku blahodiinoi dopomohy ahrarnoho biznesu v umovakh voiennoho stanu: derzhavne rehuliuвання. [Peculiarities of accounting for charitable aid in the agricultural business under martial

law: state regulation.]. *Oblikovo-finansova nauka i praktyka: priorytety rozvytku ta misiia u voiennyi chas*. [Accounting and Financial Science and Practice: Development Priorities and Mission During Wartime], 52-56. <<https://surl.li/uqtxvz>> (2025, May, 23). [in Ukrainian].

13. Фатенок-Ткачук А. (2023). Особливості обліку благодійного допомоги у період війни. *Економічний часопис ВНУ ім. Лесі Українки*, 2, 34. 37–46. <<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-02-37-46>>.

Fatenok-Tkachuk A. (2023). Osoblyvosti obliku blahodiinoho dopomohy u period viiny. [Peculiarities of accounting for charitable aid during wartime]. *Ekonomichniy chasopys Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*. [Economic journal of Lesya Ukrainka Volyn National University.], 2, 34. 37–46. <<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-02-37-46>>. [in Ukrainian].

14. Щодо справляння єдиного внеску з суми нецільової благодійної допомоги. <<https://kherson.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/845222.html>> (2025, травень, 23).

Shchodo spravliannya yedynoho vnesku z sumy netsilovoi blahodiinoi dopomohy. [Regarding the accrual of the single social contribution on the amount of non-targeted charitable assistance]. <<https://kherson.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/845222.html>> (2025, May, 23). [in Ukrainian].